

Tez Tanıtımı I

Dr. Hakan UĞUR*

MADEN, Mustafa, *Kur'an'da er-Rahman İsmi ve Bu İsme Yönelik İddialara Muhatap Olan Ayetlerin Yorumu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. İsmet Ersöz, Konya 2009, XI+136 s.

Allah Teâlâ'nın en büyük isimlerinden biri olan ve Kur'an'da çokça geçen "er-Rahman" ismi ve bu isim etrafındaki birtakım iddiaların incelenmesini konu edinen "*Kur'an'da er-Rahman İsmi ve Bu İsme Yönelik İddialara Muhatap Olan Ayetlerin Yorumu*" başlıklı bu çalışma; giriş, üç bölüm ve sonuçtan meydana gelmektedir.

Giriş bölümünde araştırmanın konusu, önemi ve metodu belirtilmiştir.

"*RHM Kökünün Kur'an-ı Kerim'de Kullanışı*" başlıklı *Birinci Bölüm*'de "RHM" kökünün anlam sahası ortaya konulmuş, Allah Teâlâ'nın bu kökten türeyen diğer isimleri inceleyerek bu isimler arasındaki anlam farkları zikredilmiştir. Ardından da er-Rahman isminin etimolojik yapısı hakkında bilgiler verilmiştir.

"*er-Rahman Vasfı ve Kur'an-ı Kerim'de Kullanılışı*" başlıklı *İkinci Bölüm*'de ise er-Rahman ismi Kur'an ayetleri bağlamında incelenerek bu kelimenin geçtiği ayetler tespit edilmiştir. er-Rahman kelimesinin değişik ayetlerde kazandığı değişik anlamlar kaydedilerek söz konusu ayetler muhteva bakımından değerlendirilmiştir.

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. e-posta: hugur@selcuk.edu.tr

Üçüncü Bölüm'de ise *er-Rahman Vasfıyla İlgili İddialar ve Bu İddialara Verilen Cevaplar* ele alınmış, çalışmanın omurgasını oluşturan bu bölümde, er-Rahman ismi etrafında İslam'ın ilk dönemlerinde müşrikler tarafından dile getirilen ve son yüzyıllarda müsteşrikler tarafından ortaya atılan birtakım iddialara yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca Kur'an ayetlerine ve bazı âlimlerin eserlerine müracaat edilerek söz konusu iddialara cevap bulunmaya çalışılmıştır.

Çalışma, genel bir değerlendirme ve ulaşılan sonuçların özetlendiği *Sonuç* bölümü ile bitirilmektedir.

Çalışmada, Kur'an'da Allah'ın isimleri arasında zikredilen er-Rahman kelimesinin başka dillerden geldiğine dair iddiaların aksine kelimenin Arapça kaynaklı olduğu birtakım delillerle savunulmuştur. Söz konusu ismin kaynaklarda, "Allah'ın mümin olsun, kâfir olsun bütün insanlara rahmetiyle muamele etmesi ve onlardan lütuf ve nimetlerini esirgememesi" şeklinde anlaşıldığı, bununla birlikte bu kelimenin, geçtiği ayetlerde bağlamlarına göre birtakım nüanslar barındırdığı vurgulanmıştır. Maden, kelimenin geçtiği ayetler, hadisler, dilsel açıklamalar ve tefsirlerdeki yorumlar göz önünde bulundurularak er-Rahman'ın, "Cenâb-ı Hakk'ın zaman ve mekânla sınırlı kalmaksızın bütün varlıklara ilâhî rahmeti ile muamele etmesi, onlara sonsuz nimet ve bolluk, iyilik ve bağış saçması" şeklinde anlaşılabilirliğini söyler. Ona göre er-Rahman kelimesinin geçtiği bütün ayetlerde, bu ismin muhtevastaki şefkat, rahmet ve merhamet vurgusu vardır.

Tezde açıklandığına göre er-Rahman vasfının geçtiği ayetler, bütün vahiy sürecine dağılmıştır. Müsteşriklerin Rahman ismi hakkındaki iddialarının bir delile dayanmaktan öte, İslam'ın getirdiği tanrı anlayışına karşı bir nefret ve hazımsızlıktan kaynaklanmıştır.

Tezde ortaya konulan birtakım konular dikkat çekicidir. Mesela Cahiliye dönemi Araplarında "Rahman" adlı bir Tanrı inancı bulunduğu Cahiliye dönemi şairlerinin şiirleri delil gösterilerek ortaya konulmuştur. Yine, Rahman ve Rahim kelimelerinin anlamsal ve biçimsel değerlendirmesinin yapılması, aralarındaki anlam farklarının başarıyla ortaya konulması takdire şayandır. Öte yandan Kur'an'da rahmet kelimesinin delalet ettiği ondan fazla anlam zikredilmiştir. Ayrıca Kur'an'da rahmet kelimesiyle birlikte anılan şahıslar sıralanarak rahmet kelimesinin bu şahıslarla ne gibi anlamlar kazandığı serimlenmiştir.

Maden, çalışmasında Rahman kelimesinin eğitim açısından değerlendirilmesini yapmıştır. Çalışmanın diğer bazı bölümlerinde dil, tasavvuf, hadis gibi birtakım bilim dallarına ait kaynakları kullanmak suretiyle ona zenginlik kazandırmıştır. Tefsirle ilgili bahislerde Taberî, Zemahşerî, Râzî gibi temel tefsir kaynaklarına müracaat edilmiş, dil bahislerinde ise lügavî kaynaklardan başarıyla istifade edilmiştir.

Bu çalışma; bir Yüksek Lisans Tezi olarak, muhtevası, temel kaynakları başarıyla kullanması, planı ve bibliyografya zenginliği açısından başarılı ve okuyucuya katkıda bulunacak bir çalışma olmuştur. Araştırmayı hazırlayan Mustafa Maden'i tebrik ederiz.